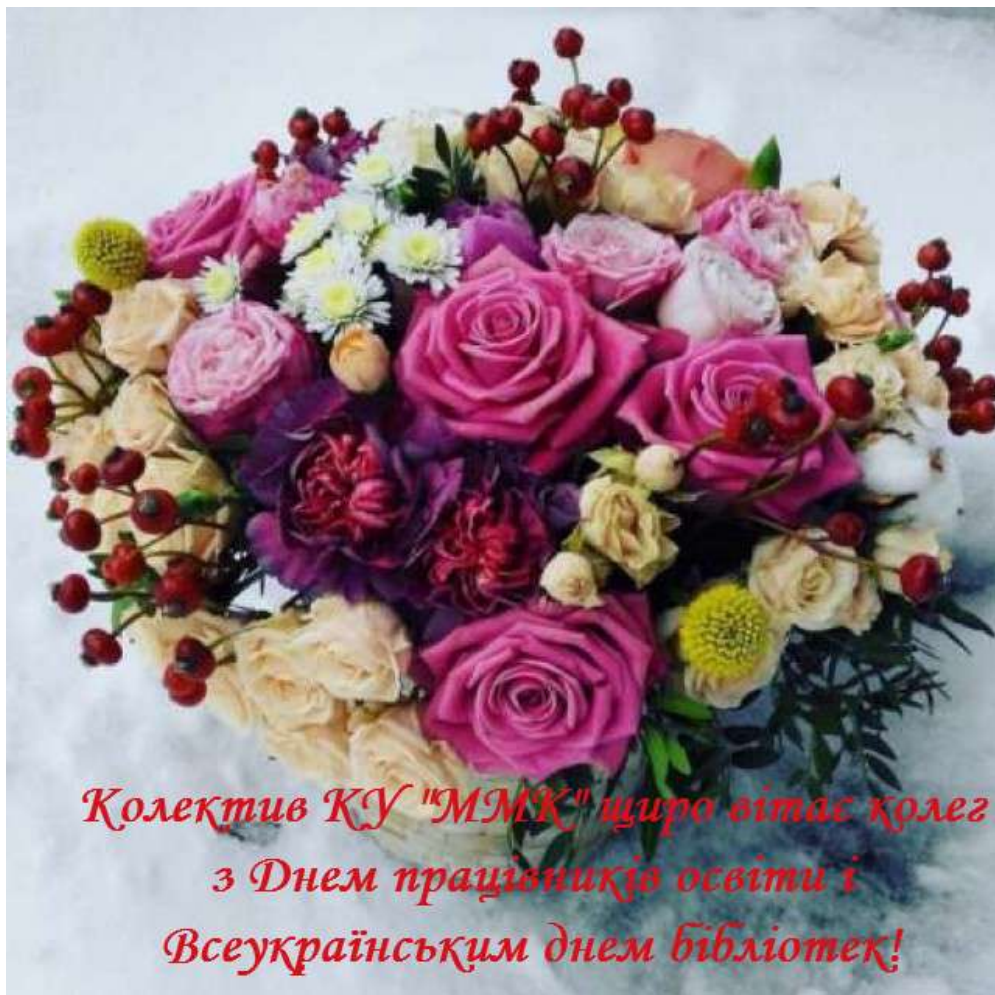

Освітнянське джерело

Офіційне видання
Департаменту освіти Вінницької міської ради
та комунальної установи
«Міський методичний кабінет»
№7 вересень 2018 року

*Колектив КУ "ММК" щиро вітає колег
з Днем працівників освіти і
Всеукраїнським днем бібліотек!*

В номері:

<i>К.В. Нарольська «З історії розвитку бібліотечної справи: до Всеукраїнського дня бібліотек». Професійні свята.....</i>	2
<i>Л.Т.Зима «Нові професійні стандарти вчителів – основний елемент розбудови Нової української школи». З досвіду роботи</i>	4
<i>О.М. Коцюрuba «НУШ-простір освітніх можливостей молодшого школяра». З досвіду роботи.....</i>	7
<i>І.Л. Церковний «Постембріональний розвиток та його етапи. Прямий та непрямий розвиток тварин». Панорама творчих уроків.....</i>	10
<i>Ж.О. Воловодівська «Поради психолога для вчителя по взаємодії з дітьми в НУШ». Сторінка психолога</i>	19
<i>Т.М. Дрозд «Риторика як наука й мистецтво. Зв'язок риторики з іншими науками. Риторична особистість. Красномовство – основа розуму й культури». Вільна трибуна</i>	26

З історії розвитку бібліотечної справи: до Всеукраїнського дня бібліотек

Нарольська Катерина Володимирівна,

*методист з бібліотечних фондів
комунальної установи "Міський методичний кабінет"*

30 вересня – найчитальніший день року, адже у 1998 році Президент України підписав Указ, яким затвердив Всеукраїнський день бібліотек.

У цей день вітання з професійним святом приймають бібліотекарі – провідники у світ знань, казок, подорожей, фантастики, наукових відкриттів. Їм відомі секрети класифікації книг, складання бібліографічних довідників та каталогів.

Бібліотеки – один з інструментів нашої цивілізації, який вже багато століть доводить свою ефективність в процесах збереження, накопичення і передачі людських пізнань. Вважається, що вперше аналоги сучасних бібліотек з'явилися ще близько 2,5 тис. років до нашої ери на Сході. Це були зібрані в одному з древніх вавілонських храмів міста Ніппур глиняні таблички, на яких їх сучасники занотовували важливу для них інформацію для наступних поколінь. У Київській Русі перші бібліотеки стали відкривати після прийняття християнства. Це були церковні бібліотеки, серед яких у той час найбільшою вважалася заснована в 1037-му році князем Ярославом Мудрим бібліотека Софії Київської. У цій бібліотеці зберігалося понад дев'яносто книг, що були виготовлені тоді виключно вручну. Для середньовіччя це була грандіозна праця, і в подальшому в майстернях при Софійському соборі робилися книги, які увійшли в основу інших бібліотечних зібрань, наприклад, бібліотеки при Печерському монастирі, яка стала найбільшим з кінця XI століття центром культурного життя в Київській Русі.

Звичайно ж іноді книги безповоротно гинули в запалі пожеж і військових баталій, згадаємо лише знамениту Олександрійську бібліотеку. Так, з Софіївської бібліотеки збереглися тільки лічені екземпляри, серед яких найвідоміші – це безцінне Євангеліє. Примітно, що саме Слово Боже, Слово про спасіння і про Спасителя, було для людей найбільш цінною книгою, гідною збереження для наступних поколінь. Книга Рейнське Євангеліє, на якій приносили клятву французькі королі, а нині, продовжуючи цю традицію, приносять присягу президенти Франції, колись вивезла з Києва Анна, дочка Ярослава Мудрого, це одна з тих небагатьох збережених книг знаменитої Софіївської бібліотеки.

Віддаючи данину поваги бібліотечному руху в незалежній Україні, 14-го травня 1998-го року Президентом України було підписано Указ № 471/98 про щорічне святкування Всеукраїнського Дня бібліотек. В Україні він відзначається 30-го вересня.

За даними проекту DilovaMova.com, ще з XIII століття, в момент створення Галицько-волинського князівства на Західній Україні вже почався активний бібліотечний рух. При дворі філософа і книжника князя Володимира Васильковича була створена велика книжкова рукописна майстерня. Звичайно поява друкарства в середині XV століття справило грандіозні зміни по всьому світу, це не могло не торкнутися бібліотечної справи. Масштабний розвиток і поширення бібліотек почалося в XVI столітті. У Львові та Острозі з'явилися великі книгосховища. Вони створювалися при освітніх установах. Бібліотека Київської академії була організована в XVII столітті, а в XVIII столітті наявність бібліотек увійшло в моду у заможних і шляхетських родів, козацьких старшин, будинків єпископів, при монастирях і різноманітних школах.

До другої половини XIX і початку XX століття в землях Західної України, що входила тоді під протекцію Австро-Угорщини, стала діяти ціла мережа культурно-освітніх осередків, під назвою «Просвіта». До 1914-го року "Просвіта" налічувала близько 78-ми філій і 2944-х читальних закладів по всьому краю, покриваючи 75% українських населених пунктів Галичини. До 1939-го року цей показник виріс до 85%.

На сьогоднішній день в Україні функціонують близько 40 тисяч великих і малих бібліотек. Однією з провідних вважається Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ, сленг. Вернадка), Державна історична бібліотека, Державна бібліотека України для дітей, Національна парламентська бібліотека і т. д. Загальна кількість бібліотечних працівників, зайнятих у цій справі становить близько 53-х тисяч фахівців. Щороку українські книгосховища обслуговують понад 17,5 мільйонів читачів. Спробуйте тепер сказати, що бібліотеки – це минуле століття. Нічого подібного!

Безсумнівно, зараз можна завантажити й купити практично будь-яку книгу. Але по-перше, усіх книг не купиш, а в бібліотеці їх можна взяти абсолютно безкоштовно. А по-друге, в бібліотеці є особлива, чарівна «книжкова» атмосфера, яка об'єднує однодумців. Пам'ятаєте ж, що «тиша повинна бути в бібліотеці».

До речі, Всеукраїнський день бібліотек – чудовий привід здути пил зі свого читального квитка й дізнатися, що з новинок з'явилося в фондах. Або сходити в бібліотеку з дитиною та взяти улюблену книгу з вашого дитинства. Ну або просто провести цей вечір за читанням. Адже читати не шкідливо, шкідливо не читати.

Нові професійні стандарти вчителів – основний елемент розбудови Нової української школи

Зима Людмила Трохимівна,

методист з початкового навчання комунальної установи "Міський методичний кабінет"

Сьогодні ми стоїмо на порозі великої події в реформуванні освіти.

Вже через декілька днів на національному рівні розпочнеться запровадження навчальних програм за новим Державним стандартом початкової освіти для першого класу. Всі відчують хвилювання та побоювання: «Як усе буде відбуватися? Чи вдасться нам реформувати школу?». А відповідь одна: «Все залежить від вчителя. Чи буде він дотримуватися ідейних засад нового Державного стандарту початкової освіти та які форми і прийоми роботи з дітьми він обере?»

І розуміючи важливу роль вчителя в реалізації концепції Нової української школи, Міністерством освіти та науки України був розроблений календар впровадження реформи. Одним із перших кроків стало створення програми підвищення кваліфікації вчителів початкової школи.

Також паралельно були підготовлені тренери, які мали проводити навчання за новими стандартами концепції Нової української школи. Після співбесід було обрано 50 тренерів з усієї України. Навчання тренерів відбувалося на базі «Новопечерської школи» у місті Києві, яке було організоване громадською спілкою «Освіторія» за підтримки Міністерства освіти та науки України.

Місто Вінниця має двох тренерів

Всеукраїнського рівня – це вчитель початкових класів комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія

№30 імені Тараса Шевченка Вінницької міської ради»

Данилюк Марія Василівна та я – Зима Людмила Трохимівна, методист з навчальних дисциплін комунальної установи «Міський методичний кабінет».

Для того, щоб вчитель міг підготувати випускника – цілісну особистість, усебічно розвинену та здатну до критичного мислення, інноватора,

готового змінювати навколишній світ і навчатися самому впродовж життя, та

патріота з активною позицією, він сам має володіти цими компетентностями. Завдання тренерів, як на регіональному так і обласному рівні, було спрямоване саме на формування цих компетентностей у наших педагогів.

Протягом 7 місяців 2018 року 149 вчителів початкових класів міста отримали свідоцтво про підвищення кваліфікації для роботи в умовах Нової української школи. Плануємо навчити близько 180 вчителів до завершення 2018 року, це будуть вчителі, які навчатимуть першокласників у 2019-2020 навчальному році. Я хочу щиро подякувати педагогічним колективам та керівникам комунальних закладів загальної середньої освіти Вінницької міської ради № 4, 5, 9, 12, 15, 18, 22, 23, 26, 29, 30, 34, які допомогли у організації та проведенні тренінгів регіонального рівня, а також колективам та керівникам закладів дошкільної освіти №1 та 30, за надану можливість роботи з Lego.

Під час регіональних тренінгів були опрацьовані найактуальніші теми:

- Державний стандарт початкової освіти. Теоретичні засади Нової української школи.

- Робота в команді. Педагогіка партнерства
- Інтеграція: тематичний та діяльнісний підходи

- Планування тематичного дня.

- Модельна навчальна програма

- Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів

- Стратегії критичного мислення

- Методика компетентнісного навчання «Шість цеглинок». Освітній потенціал гри з Lego.

- Особливості організації освітнього середовища.

Весь матеріал опрацьовувався практично, за методиками групової роботи. Він базувався на теоретичному матеріалі, з яким вчителі мали змогу познайомитись на освітній платформі ED-era, де проходили он-лайн навчання та отримували відповідний сертифікат.

Під час тренінгу кожен вчитель у своїй групі мав змогу розробити план своєї навчальної кімнати, продумати деталі, що і як зміниться в освітньому середовищі.

У лютому 2018 року за ініціативи Департаменту освіти Вінницької міської ради та комунальної установи «Міський методичний кабінет» був проведений конкурс «Освітнє середовище -2018». 21 заклад середньої загальної освіти представив на

конкурс не лише класні кімнати, а й рекреації, коридори, кабінети психологічного розвантаження.

Там запанувала атмосфера «Нової української школи», і це вселяє надію – що ідеї концептуальних засад дадуть гарний врожай – успішних випускників.

Освітнє середовище - це не лише приміщення заповнене сучасними меблями та технічними засобами. Це в першу чергу доброзичлива, комфортна, емоційно-приваблива атмосфера в класі. Її вчитель має створити разом з дітьми.

Сподіваюсь, що навчання, яке пройшли наші вчителі, дасть їм можливість відповідати професійному стандарту вчителя початкових класів, розробленому Міністерством освіти та науки України, і виконувати 8 функцій вчителя початкових класів, та допоможе їм змінити власну роль з учителя-лектора на учителя-фасилітатора, який допомагає, спрямовує та координує учнів, стане для них гарним стартом у формуванні випускника нового покоління – особистості, інноватора та патріота.

НУШ-простір освітніх можливостей молодшого школяра

Куцюруба Ольга Миколаївна,

вчитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №12 Вінницької міської ради», спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

У вересні 2017 року стартував пілотний проект по впровадженню Концепції Нової української початкової школи і вже зараз ми можемо поділитися своїми враженнями та успіхами. Звичайно з острахом очікувала початку навчального року, хвилювалися чи все заплановане вийде. Запитань було більше, ніж відповідей. *Переживала, чи зрозуміють батьки основні вимоги Нової української школи, новий підхід до ключових форм роботи, навчання в ході гри, що дає високий кінцевий результат.*

Але зараз можу стверджувати: у нас все вийшло. Пілотування проходило при повній підтримці адміністрації закладу, методистів комунальної установи «Міський методичний кабінет», тренерів Вінницької академії неперервної освіти. Були запроваджені методичні дні, наставницькі зустрічі, для того, щоб процес був якісним та ефективним. Також постійно відчувала підтримку з боку колег, батьків та самих дітей.

Ми працювали за модельною програмою для першого класу, розробленою учасниками проекту «Нова українська школа» під керівництвом Романа Шияна та дидактичним забезпеченням Галини Іваниці.

Щоранку день розпочинався з ранкової зустрічі, де ми обговорювали проблемні запитання, дарували усмішки друзям, робили один одному компліменти, обговорювали хто з яким настроєм прийшов до школи, працювали з календарем природи, Слід зауважити, що учні набагато швидше адаптувалися в школі тому, що була створена позитивна, комфортна, доброзичлива атмосфера, яка допомогла дітям познайомитися, комунікувати й спільно працювати. Дітям

подобуються ранкові зустрічі, адже це важливий елемент, спрямований на розвиток співпраці, емоційного інтелекту і вміння працювати в команді.

А далі йшла групова робота. Вчителі зазвичай намагаються уникати такої форми роботи, тому що бояться галасу на уроках. Спершу і я думала, що нереально навчити маленьких дітей працювати у групі, але, як виявилось, - можливо. Ми разом з дітьми розробили дієві правила роботи в групі, які підтримують робочу атмосферу під час освітнього процесу. Розроблення та дотримання цих правил є одним із нововведень «Нової української школи».

Ще однією відмінністю є тематичне навчання.

Кожен тиждень підпорядкований певній темі. Наприклад, під час тематичного

тижня «Театр» діти фантазували, експериментували, швидко знаходили місце в глядацькій залі, були учасниками театрального дійства, купували та продавали квитки, виконували роль того чи іншого персонажу, власноруч виготовляли маски та ін. Майже кожного дня відбувалися сюжетно-рольові ігри, дослідження під час різноманітних захоплюючих екскурсій. Завдяки запровадженню діяльнісного підходу до освітнього процесу мої діти стали більш розкутими. Вони сміливіше висловлюються. Крім того, робота в групі виявляє лідерські якості, індивідуальні здібності учнів. Адже, сенс

нового Державного стандарту початкової освіти ґрунтується на тому, щоб отримані учнями знання були максимально використані в майбутньому практичному житті.

Багато хто думає, що освітнє середовище – це інтерактивна дошка. Ні, освітнє середовище – це величезна кількість речей, які несуть дітям радість, розвиток та створюють ситуацію успіху для кожного учня. Коли ми розпочинали працювати – у нас не було меблів в зріст дитини, навчальних осередків, фабрики друку, проектора. Навіть телевізора не було. Але з часом, протягом року, за підтримки міської ради, адміністрації закладу та батьків ми облаштували класну кімнату. Всю наочність ми виготовляли разом з дітками власноруч і вона є дієвою. Ще одна відмінність пілотного класу – творчі роботи всіх учнів прикрашають стіни кабінету (раніше вивішували найкращі).

Оскільки наша школа розташована у зручному місці, ми часто проводимо уроки «під відкритим небом» за методикою Василя Сухомлинського. Великий педагог неодноразово підкреслював: «Щоб дитина була палко зацікавлена навчанням, їй необхідне багате, різноманітне, привабливе, інтелектуальне життя». Тому наше шкільне життя цікаве та насичене і ми беремо активну участь у всіх шкільних заходах, благодійних акціях.

Батьки моїх першокласників відзначають, що діти не перевантажені й з радістю йдуть до школи. Оцінок та домашнього завдання немає. А також, немає важких наплічників, зубріння та нудного сидіння на одному місці.

По завершенню навчального року я побачила перед собою своїх першачків - школярів, які здивували мене своїм навчальним поступом, бажанням навчатися та пізнавати щодня нове. Я побачила діток, які вміють спілкуватися, допомагати один одному, переконувати, доводити власну думку, поважати думку інших та співпрацювати. Діти нового покоління легко здобувають самі інформацію, вчитель лише направляє, допомагає відшліфувати. Я вірю в те, що кожна наша дитина талановита і в Новій українській школі з допомогою вчителя зуміє відкрити свій талант, не буде боятись висловлювати власну думку, стане відповідальним громадянином і патріотом рідної Вінниці та України!

**Постембріональний розвиток та його етапи.
Прямий та непрямий розвиток тварин**

Конспект уроку з біології в 11 класі

Церковний Ігор Леонтійович,

вчитель біології комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №20 Вінницької міської ради», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист

Мета:

— навчальна: сформувати знання про етапи постембріонального розвитку, встановити значення метаморфозу, розглянути ріст та регенерацію організмів як приклади реалізації онтогенезу;

— виховна: формувати світогляд учнів на основі знань про етапи ембріонального та постембріонального розвитку організмів, виховувати повагу до людей, особливо старшого віку, берегти навколишнє середовище;

— розвиваюча: розвивати логічне мислення та вміння працювати з підручником, додатковою літературою, складати структурні схеми і пояснювати їх, розвиток навичок колективної праці та взаємодопомоги.

Базові терміни та поняття: після зародковий (постембріональний розвиток), прямий і непрямий розвиток, ембріонізація, справжнє живо народження, яйцевивонародження, яйценародження, личинка, ріст, обмежений, необмежений, безперервний, періодичний ріст, регенерація.

Обладнання: таблиці: «Типи розвитку комах», «Розвиток жаби», вологий препарат «Розвиток пуголовка жаби», колекції комах.

Тип уроку: комбінований урок.

Хід уроку.

I. Організаційний етап.

Визначення дидактичних цілей і завдань уроку.

Видача контрольних карток спікерам четвірок.

II. Перевірка засвоєння попереднього матеріалу.

Робота біля дошки.

Написати структурні схеми

1. Гістогенез.(8 балів)
2. Клітини, що беруть участь у гістогенезі.(8 балів)
3. Фази органогенезу.(8 балів)

Іншій частині учнів пропонується біологічний диктант.

Біологічний диктант. (12 балів)

1. Час коли новий організм розвивається всередині материнського організму, або всередині яйця, насінини - це..(зародковий розвиток) (1 бал)
2. Ряд послідовних мітотичних поділів зиготи, або партеногенетичної клітини – це... (дробіння) (1 бал)
3. Виникнення під час онтогенезу відмін у будові і функціях клітин, тканин та органів, що походять з однієї зиготи – це... (диференціація) (1 бал)
4. Що таке ектодерма, мезодерма, ентодерма? (відповідно: зовнішній, середній, внутрішній шари зародка) (1 бал)
5. Що таке органогенез? (процес утворення зачатків органів та їхнє диференціювання) (1 бал)
6. Що таке гастрולה? (це двох або трьох шаровий зародок) (1 бал)
7. Які клітини беруть участь у гістогенезі? (стовбурові, напівстовбурові (клітини – попередники), дозрілі) (1 бал)
8. Вкажіть, з яких зародкових листків утворюються такі органи: шкірні залози, статеві залози, хорда, мускулатура, травна система... (шкірні залози (ектодерма), статеві залози і мускулатура (мезодерма), хорда, травна система (ентодерма) (1 бал)
9. Поясніть типи утворення мезодерми (або намалюйте схему та підпишіть) (1 бал)
 - а) переміщення двох або більше клітин у простір між ектодермою та ентодермою, з боків первинного рота, ділячись, вони дають початок мезодермі;
 - б) випинання у порожнину бластули бічних виростів стінки первинної кишки)
10. Варіант I. Пояснити, як відбувається диференціація клітин зародка з подальшим утворенням клітин та органів. (3 бали)

Варіант II. Пояснити та навести приклади ембріональної індукції. (3 бали)

Після виконання 10-ти завдань вчитель перевіряє відповіді у 8-10 учнів класу (йому допомагають спікери четвірок). Інші учні займаються взаємоперевіркою.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Бесіда за питаннями:

1. Що таке розвиток?
2. Чим відрізняється непрямий розвиток від прямого? (використати таблиці «Типи розвитку комах», «Розвиток жаби»)
3. Що таке ріст?
4. Що таке регенерація?
5. Що таке гормони та фітогормони?
6. Які ви знаєте періоди постембріонального розвитку?

IV. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Розповідь вчителя.

Ембріональний розвиток завершується народженням, або виходом з яйцевих та зародкових оболонок і починається постембріональний, який триває до смерті організму.

Тривалість життя і особливості росту в різних організмів дуже різняться.

ІАП «Чи знаєте ви, що...?»

- що тривалість життя у тварини коливається від декількох годин (комахи одноденки) до 100 і більше років (білуга, гігантські черепахи, крокодили), а у рослин - це драконові дерева (драцени), мавпячі дерева (баобаби), живуть до 6000 років та кедри, які живуть до 7200 років;

- що більшість комах ростуть приблизно в 100 разів швидше, ніж хребетні тварини, а гусениці шовковичного шовкопряда ростуть надзвичайно швидко: новонароджені гусениці мають довжину 3 мм і важать всього 0,5 мг, але вже через три тижні вони досягають 9 см у довжину і мають масу 5000 мг. Таким чином, кожної доби їх довжина збільшувалась у півтора рази, а маса кожної години збільшувалась у 18 разів;

- що з маленького шматочка тварини гідри виростає цілий організм.

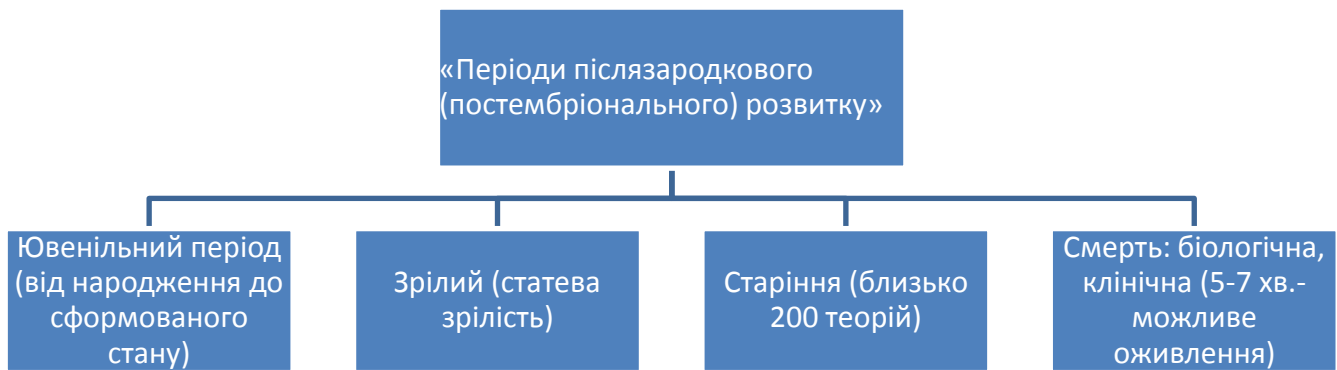
Отже на сьогоднішньому уроці, ми вивчимо особливості постембріонального розвитку та регенерації у живих організмів.

V. Вивчення нового матеріалу.

План.

1. Періоди після зародкового (постембріонального) розвитку.
2. Прямий розвиток.
3. Непрямий розвиток.
4. Біологічні функції непрямого типу розвитку.
5. Ріст і регенерація.

Вчитель ознайомлює учнів із структурною схемою «Періоди після зародкового (постембріонального) розвитку»

Генетично запрограмований процес

Організм отруюється токсинами бактерій товстого кишківника (І. Мечников)

Послаблення нервового контролю
Теорія катастроф і помилок (у генах, утворення аномальних білків)

Вікові зміни у сполучній тканині (О. Богомолець)

Зниження здатності до регенерації

Інші теорії

ІАП «Синтез думок»

Учні розподіляються на чотири групи.

Кожна група отримує завдання на аркуші паперу. Після виконання завдань I-а група свої записи передає II-й групі для опрацювання, II-а - III-й і т. д. Коли аркуші із доповненнями, зауваженнями повертаються до своєї групи, кожна група звітує (коли необхідно, свої поправки вносить вчитель). Схеми та визначення учні записують в зошитах.

Завдання I-й групі. Опрацювати в підручнику текст «Які існують різновиди після зародкового розвитку тварин?» § 23, дати визначення термінам: «після зародковий розвиток», «прямий розвиток», «ембріонізація», та заповнити структурну схему:

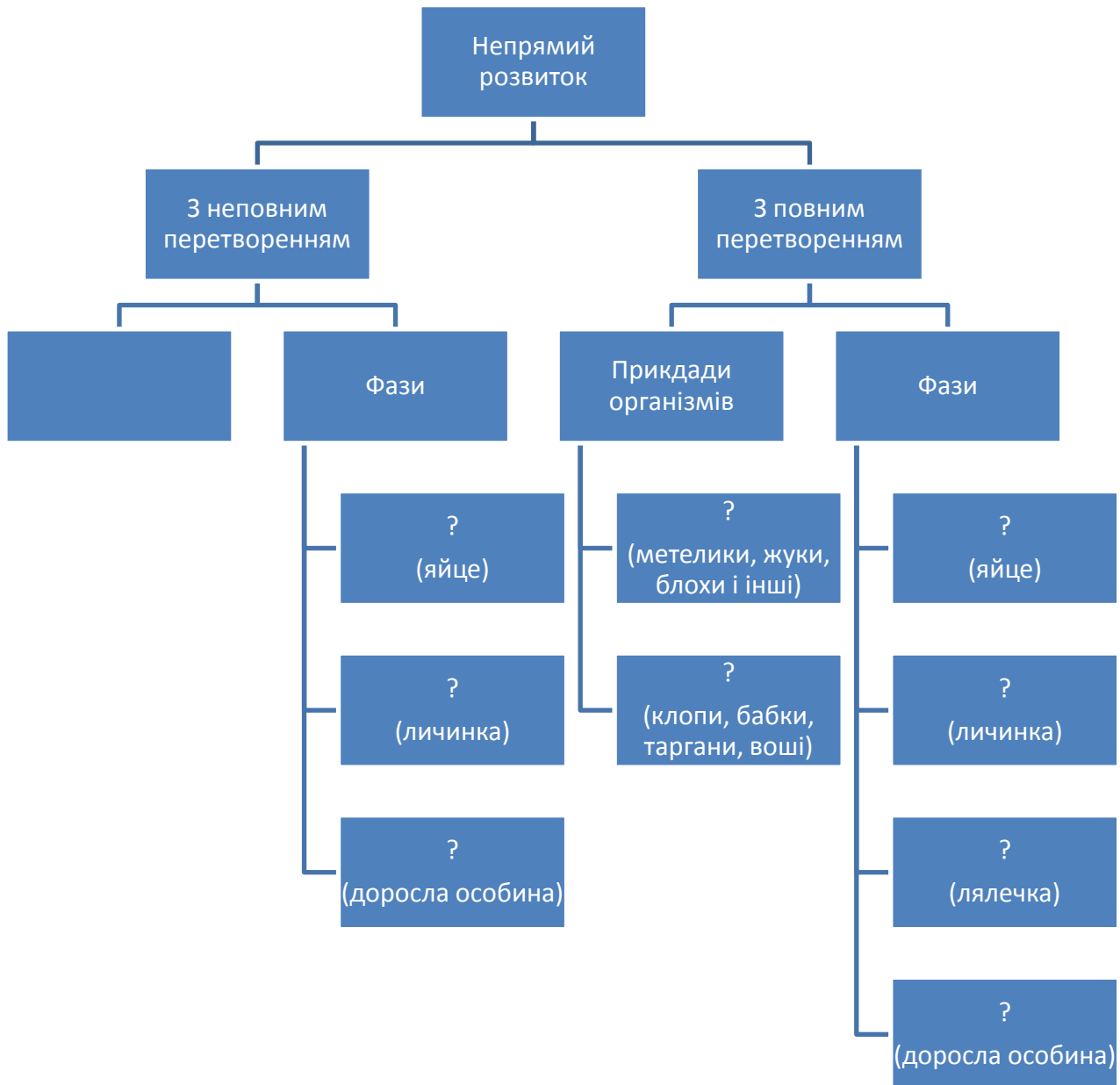
Визначення термінів.

Після зародковий (постембріональний) розвиток - це етап онтогенезу, який починається після народження або виходу з яйцевих і зародкових оболонок та протягом якого відбувається подальший розвиток організму.

Прямий розвиток – це розвиток під час якого щойно народжена особина загалом нагадує дорослу.

Ембріонізація – явище, коли зародковий період продовжується за рахунок живлення зародка поживними речовинами материнського організму (плацентарні ссавці, деякі хрящові риби) або яйця (плазуни, птахи).

Завдання II-й групі. Опрацювати в підручнику текст «Які існують різновиди після зародкового розвитку тварин?» § 23. Дати визначення термінам: «непрямий розвиток», «личинка», та завершити структурну схему:

Визначення термінів.

Непрямий розвиток – це розвиток, що супроводжується метаморфозом.

Личинка – фаза після зародкового розвитку тварин, у яких запаси поживних речовин в яйці недостатні для завершення процесів формування органів та їх систем, притаманних дорослій особині.

Завдання III-й групі. Опрацювати текст в підручнику «Які існують різновиди після зародкового розвитку тварин?» § 23 і скласти таблицю «Біологічні функції непрямого типу розвитку»

Приклад таблиці:

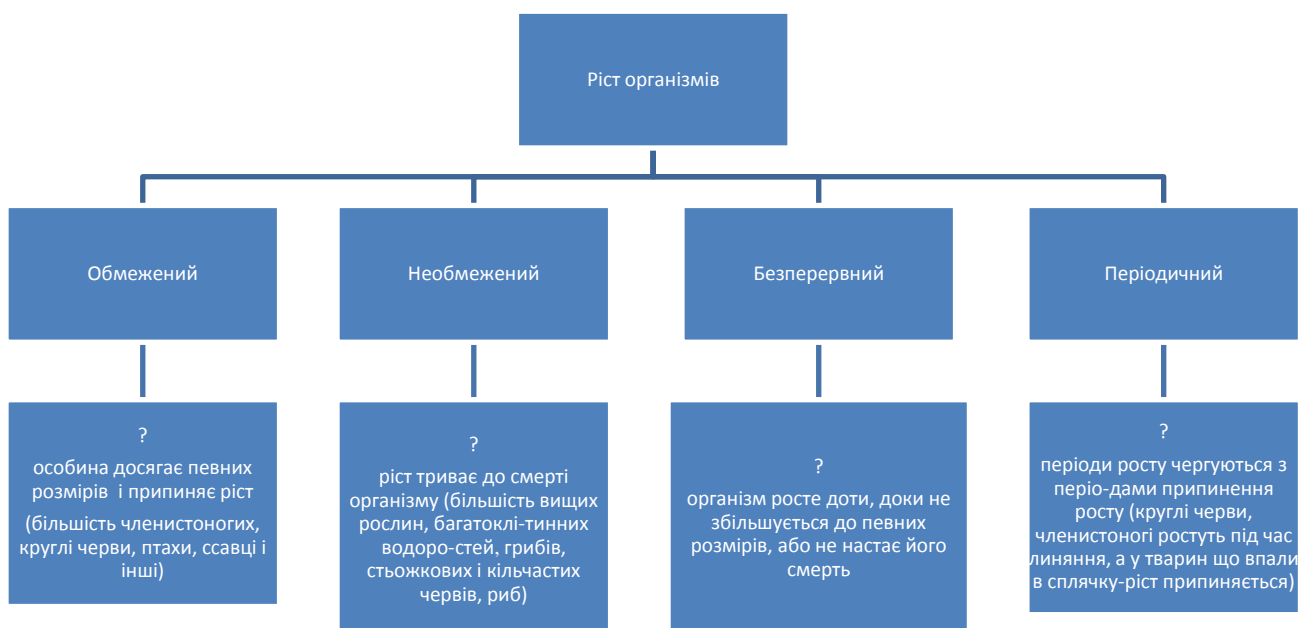
Назва функції	Коротка характеристика
1. Живильна	На певній фазі розвитку тварина отримує найбільше поживних речовин, потрібних для завершення розвитку
2. Рациональне використання ресурсів	Вдається уникнути надмірного зростання густоти популяції, що могло б призвести до виснаження ресурсів.
3. Функція розселення	Личинки здатні активно чи пасивно (за допомогою течій, вітру, інших організмів) розселюватись, забезпечуючи поширення виду.
4. Забезпечення зараження хазяїв	Личинки паразитичних видів потрапляють різними шляхами в організм хазяїна, де завершується їхній розвиток.

Завдання IV-й групи. Опрацювати текст «Які особливості росту і регенерації організмів?» § 23, дати визначення термінам: «ріст», «регенерація», скласти структурні схеми: «Ріст організмів» і «Регуляція росту».

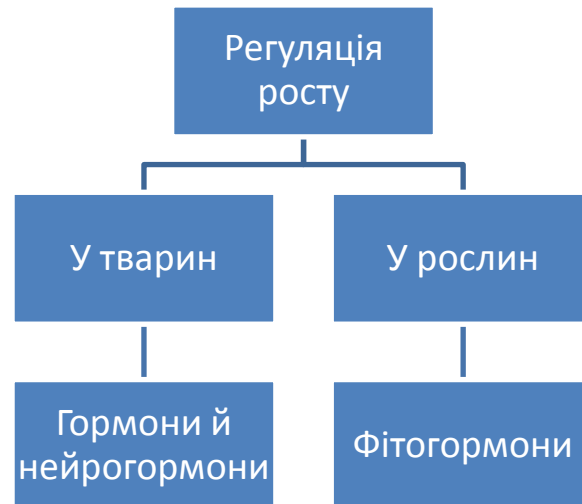
Ріст – це поступове збільшення маси і розмірів організмів, завдяки переважанню процесів пластичного обміну над енергетичним.

Регенерація – це процеси відновлення організмом втрачених, або ушкоджених частин, а також відтворення цілісного організму з певної його частини.

Структурна схема

Структурна схема

Повідомлення учня «Види регенерації» з побудовою одноіменної структурної схеми. (12 балів)

Структурна схема

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Вчитель викликає чотири учня (по одному з кожної групи), які біля дошки будують і пояснюють структурні схеми.

ІАП «Термінологічний ланцюжок»

Вчитель викликає учня і просить дати визначення терміну. Учень, який відповідає, просить відповісти іншого учня і т. д.

Приклади питань:

1. Що таке постембріональний розвиток і його періоди?

2. Що таке прямий і непрямий розвиток та їх фази?
3. Що таке ембріонізація?
4. Що таке ріст і регенерація?

ІАП «Проблемне питання»

У чому полягає біологічне значення регенерації?

VI. Підсумок уроку.

Короткі висловлювання учнів:

Що нового дізнались на уроці?

Учитель оцінює роботу учнів, враховуючи контрольні картки та активність на уроці.

VII. Домашнє завдання.

Вивчити § 23, опрацювати записи в зошиті. Усно відповісти на контрольні питання. Для бажаючих підготувати повідомлення: «Життєвий цикл папороті щитника чоловічого».

Приклад контрольної картки:

Контрольна картка четвірки № _____

Прізвище ім'я учня	Написання структурних схем	Біологічний диктант	ІАП «Синтез думок»	Повідомлення	ІАП «Термінологічний ланцюжок»	ІАП «Проблемне питання»

Стратегії психологічного супроводу освітнього процесу в Новій українській школі

*Воловодівська Жанна Олексіївна,
методист з практичної психології та соціальної роботи комунальної
установи "Міський методичний кабінет"*

Поради психолога для вчителя по взаємодії з дітьми в НУШ

Освітнє середовище у школі має бути безпечним місцем.

Вчитель в класі має намагатися створювати ситуацію успіху в творчості, в розвитку позитивної самооцінки дітей.

Дуже важливо, щоб вчителі повною мірою розуміли свою роль як моделі бажаної поведінки та ставлення до людей з повагою, добротою й відповідальністю.

Учителі мають усвідомлювати основні риси відповідальності, яку вони несуть за своїх учнів, що

передбачає такі обов'язки:

- Поважати кожну дитину.
- Вірити в успішність кожної дитини.
- Бути чесними і визнавати власні помилки.
- Вміти слухати й дотримуватися конфіденційності.
- Бути послідовними й справедливими.
- Мати високі очікування щодо кожного учня, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами.

- Цінувати особисті зусилля дітей.
- Організувати стимулююче навчальне середовище.
- Постійно поновлювати свої знання про дитячий розвиток.

Одне з ключових завдань педагога в НУШ є сприяння розвитку навичок спілкування, що буде сприяти розвитку соціальних навичок дітей, а саме: розвитку емпатії, толерантному ставленню один до одного, розумінню точки зору інших, вищій рівень мотивації до навчання, глибше відчуття власної гідності, відповідальні соціальні стосунки та поведінка, навички вирішення конфліктів.

Наскрізним завданням педагога у навчально-виховному процесі є розвиток критичного мислення. Мислити критично означає вільно використовувати розумові стратегії та операції високого рівня для формулювання обґрунтованих висновків і оцінок, прийняття рішень.

Щоб не гасити дитячої допитливості, потрібно в доступній формі давати відповіді на дитячі запитання, спираючись на найпростіші конкретні факти. Особливо корисно спонукати дитину самостійно знаходити відповіді на запитання. Казковість, фантастичність і, одночасно, неймовірна реальність мислення дитини формують у неї здатність до відкриття, аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, бачити проблеми, ставити запитання, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його.

Психологічний супровід можливих випадків дезадаптації першокласників

Корекція дезадаптації першокласників має велике значення. Перший крок у супроводжувальній роботі психолога - визначення конкретних причин, аналіз індивідуальних труднощів дітей з низьким рівнем за результатами діагностики (додаток 1).

Найчастіше до дезадаптованих дітей відносяться: імпульсивні, гіперактивні, тривожні, замкнуті, діти з несформованістю функції довільної саморегуляції, підвищеною агресивністю.

Залежно від виявлених причин труднощів, що виникають у процесі адаптації дитини до школи, практичний психолог визначає напрямок корекційно-розвивальної роботи:

- розвиток пізнавальних процесів;
- розвиток мотиваційної сфери;
- розвиток довільності;
- розвиток навчальних вмінь;
- корекцію тривожності;
- корекцію агресивності.

Корекційна допомога тривожній дитині.

1. Підвищення самооцінки дитини.
2. Навчання дитини умінню керувати собою в конкретних, найбільш хвилюючих її ситуаціях.
3. Зняття м'язової напруги.

Корекційна допомога агресивній дитині

1. Робота з гнівом. Навчання агресивних дітей прийнятним способам вираження гніву.
2. Навчання дітей навичкам розпізнання і контролю, умінню володіти собою в ситуаціях, що провокують вибухи гніву.
3. Формування здатності до емпатії, довіри, співчуття, співпереживання.

Корекційна допомога гіперактивній дитині

1. Будувати роботу поетапно, починати з індивідуальних занять, потім залучати до ігор у малих групах, пізніше переходити до колективних ігор.
2. Підбирати вправи, що сприяють розвитку однієї функції.

Корекційна допомога дитині з не сформованістю функції довільної саморегуляції

1. Поступовий розвиток механізмів самоконтролю через виконання індивідуальних завдань.
2. Формувати вміння планувати та послідовно виконувати потрібні розумові операції і правильно оцінювати виконане.
3. Зняття м'язової напруги.

Розвивальні заняття практичний психолог повинен проводити 1 – 2 рази на тиждень протягом року, оптимальне число учасників групи 5 – 7 чоловік, у цьому випадку психолог може тримати під своїм контролем процес роботи й емоційний стан кожного учня. У залежності від спрямованості занять їхня тривалість може коливатися від 30 хвилин (корекція пізнавальної сфери) до 1 години (робота з комунікативними проблемами).

Проведення корекційної роботи має забезпечити:

- збагачення прийомів спілкування дітей;
- уміння керувати своєю поведінкою, здатність діяти з власної волі;
- орієнтування дітей на певну систему вимог.

Психологічний супровід передбачає співпрацю практичного психолога і педагогів.

Завдання психолога полягає в правильному оціненні ситуації, потенційних можливостей вчителів та можливостей першокласників і на основі такого багатоаспектного аналізу психолог повинен представити свої рекомендації.

Психолог повинен надати вчителю:

- психологічний портрет класу;
- перелік можливостей навчальних утруднень учнів;
- методи індивідуальної корекції.

Рекомендації вчителям з профілактики дезадаптації першокласників.

1. Враховувати вікові і індивідуальні психологічні особливості дітей.
2. На перших етапах навчання звертати увагу дітей на успіхи, а не на невдачі.
3. Порівнювати якість роботи дитини тільки з її попередніми роботами.
4. Створювати ситуації успіху на уроках.
5. Надавати емоційну підтримку учням словами, поглядом, дотиком.
6. Запобігати частому використанню в мові слів заперечень.

7. Для встановлення гарних відносин в класі між дітьми й формування в них конструктивних способів взаємодії проводити колективні вправи на теми: "Ранкове вітання", "Ми друзі"...

Робота вчителя та психолога спрямовується на розвиток мотиваційної сфери дитини і повинна містити наступні види впливів:

- актуалізація раніше сформованих у дитини позитивних мотиваційних установок, які треба не руйнувати, а зміцнити і підтримати.;
- створення умови для появи нових мотиваційних установок дитини в навчанні.

Безперечно без допомоги, підтримки, та контролю батьків психологічний супровід дитини буде не повним. Заняття з дитиною мають проходити систематично, приблизно в один і той самий час, дитина зможе психологічно налаштуватися на роботу. Батьки повинні керуватися наступними принципами взаємодії з дитиною:

- повага до дитини;
- позитивне ставлення;
- не переобтяжувати дитину;
- не оцінювати роботу дитини;
- намагатися самим бути організованими і послідовними;
- пам'ятати про основний закон: якщо дитині не цікаво – припинити роботу.

Практичний психолог може організувати консультпункт для батьків "Допоможи своїй дитині", щоб надавати консультації, які допоможуть батькам вирішити ті чи інші труднощі, які виникають.

Психодіагностична таблиця визначення типових труднощів учнів перших класів.

Феноменологія труднощів	Можливі психологічні причини	Психодіагностичні методики
Неуважність та розсіяність.	1. Низький рівень розвитку довільності. 2. Низький рівень обсягу уваги. 3. Низький рівень концентрації та стійкості уваги . 4. Домінуюча мотивація навчання - ігрова. 5. Інші психологічні причини	1. Методика "Графічний диктант". 2. Методика "Таблиці Шульте". 3. Методика "Коректурні спроби". 4. Методика вивчення мотивації.
Труднощі в переказуванні тексту	1. Несформованість уміння планувати свої дії.	1. Методика "Візерунок". 2. Методика "Запам'ятай

	<p>2. Слабкий розвиток логічного запам'ятовування.</p> <p>3. Низький рівень мовного розвитку.</p> <p>4. Низький рівень розвитку образного мислення.</p> <p>5. Низький рівень розвитку логічних операцій (аналізу, узагальнення, систематизації).</p> <p>6. Занижена самооцінка.</p> <p>7. Інші психологічні причини</p>	<p>пару".</p> <p>3. Методика "Лабіринт".</p> <p>4. Шкала самооцінки.</p>
Непосидючість	<p>1. Низький рівень розвитку довільності.</p> <p>2. Індивідуально – типологічні особливості особистості.</p> <p>3. Низький рівень розвитку вольової сфери.</p> <p>4. Інші психологічні причини</p>	<p>1. Методика "Графічний диктант"</p> <p>2. Методика "Коло" Г. Айзенка.</p> <p>3. Методика "Будинок", "Графічний дектант".</p>
Погано орієнтується в зошиті	<p>1. Низький рівень сприймання і орієнтації в просторі.</p> <p>2. Низький рівень розвитку довільності.</p> <p>3. Слабкий розвиток дрібних м'язів рук.</p> <p>4. Інші психологічні причини.</p>	<p>1. Тест Керна – Герасика (субтест 2,3).</p> <p>2. Методика "Графічний диктант".</p> <p>3. Методика "Змійка".</p>
Постійно відволікається на уроках, грається, їсть.	<p>1. Несформованість ставлення до себе як до школяра.</p> <p>2. Переважає ігрова мотивація навчання.</p> <p>3. Індивідуально – типологічні особливості.</p> <p>4. Низький рівень розвитку</p>	<p>1. Анкета для визначення шкільної мотивації.</p> <p>2. Методика Р. Жилія.</p> <p>3. Методика "Коректурні проби".</p> <p>4. Методика "Графічний диктант".</p> <p>5. Методика "Візерунок".</p>

	<p>концентрації та стійкості уваги.</p> <p>5. Низький рівень розвитку довільності</p> <p>6. Інші психологічні причини.</p>	
--	--	--

Поради психолога батькам

Одним з ключових принципів нової української школи є принцип «батьки-партнери».

Батьки в процесі отримання знань дитиною мають дотримуватися порад.

Будьте доступними.

Якщо діти мають запитання про школу, чи про її початок, або щось захопливе трапилось впродовж дня, батькам треба виділити час і послухати, що син чи донька хоче розповісти.

Коли діти діляться захопливими враженнями, це допомагає їм подолати "легкі" турботи.

Емоційно батьки є безпечним місцем для дитини, щоб пережити емоції і навчитись правильно їх висловлювати.

Уточнюйте.

Коли батьки знають, в чому конкретно річ – друзі, однокласники, новий вчитель – можуть допомогти вирішити проблему.

Дозвольте дітям бути експертами.

Діти можуть почуватись краще, коли ви питаєте їх щось на кшталт: "А що це може бути?"

Створіть позитивні очікування.

Поговоріть з дитиною про речі у школі, на які вона чекає з нетерпінням.

Пригадайте минулий досвід, яким ваш учень насолоджувався.

Переконайте дітей, що у них є все для того, щоб подолати виклики, адже їм вдалося перемогти свої страхи раніше.

Поговоріть з вчителем.

Педагоги проводять багато часу, намагаючись зрозуміти кожну дитину.

Можливо, ваша дитина боїться відповідати перед усім класом. Скажіть

педагогу про це.

Підтримуйте у дитини соціальні зв'язки.

Коли діти зав'язують соціальні зв'язки з іншими школярами, з якими вони навчатимуться, це допоможе їм на початку шкільного року.

Розслабляйтесь після школи.

Спробуйте розслабитись разом з ними.

Декілька хвилин тиші або легкої розмови можуть бути помічними для всієї родини.

Наберіться терпіння: тривога зникає з часом.

Не кожен може пристосуватись до нового середовища за один день.

Будьте терплячими.

У 2018-2019 навчальному році рубрика «Вільна трибуна» пропонує добірку уроків факультативного курсу «Основи риторики» для учнів 10 (11) класу, відповідно до програми О. Глазової, Ю. Кузнецова, рекомендованої Міністерством освіти і науки України (Лист МОНУ від 10.08.10 № 1/9-538)

Риторика як наука й мистецтво. Зв'язок риторики з іншими науками. Риторична особистість. Красномовство – основа розуму й культури

Конспект уроку факультативного курсу "Основи риторики"

Дрозд Тетяна Михайлівна,

методист з навчальних дисциплін комунальної установи "Міський методичний кабінет"

Мета: ознайомити учнів із поняттям «риторика», довести значення риторики в житті сучасної людини, формувати комунікативну компетентність, емоційний інтелект і розвивати творчі здібності, виховувати відповідальне ставлення до власної мовленнєвої поведінки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Очікувані результати. Учні повинні зрозуміти категоріально-понятійний апарат, визначати спільні й відмінні ознаки риторики з суміжними науками, вдосконалювати навички монологічного висловлювання й активного слухання, аргументації власної думки.

Перебіг уроку

1. Мотивація навчальної діяльності

1.1. Рубрика «Цитати дня». Прокоментуйте вислів, який вас найбільше вразив (*сподобався, спонукає до роздумів, з яким стовідсотково погоджуєтесь, який готові заперечити, інше*).

- ◎ «Заговори, щоб я тебе побачив». *Сократ*
- ◎ «Мова розповідає нам про людину такі речі, про які сама людина не здогадується». *В. Маслова*
- ◎ «Слово – найпотужніша зброя людини». *Аристотель*
- ◎ «Істинне красномовство – це уміння сказати все, що потрібно, й не більше, ніж потрібно». *Ф. Ларошфуко*
- ◎ «Хто не вміє говорити, той кар'єри не зробить». *Наполеон Бонапарт*

➤ *Які висновки щодо мовленнєвої діяльності людини ви можете зробити? Чи вважаєте ви уміння красиво, переконливо говорити важливим для людини?*¹

1.2. Для тих, хто надає перевагу не емоційним, а логічним аргументам, наведемо статистичні дані. Отож, факти у відсотках:

- ◎ 90% враження про нас співрозмовник формує за перші 90 секунд.
- ◎ Від 50 до 90 % робочого часу керівники всіх рівнів витрачають на різні види спілкування.
- ◎ Неконтрольований страх перед початком публічного виступу відчувають до 70% ораторів-початківців.

➤ *Чи відчуваєте ви необхідність у покращенні власного мовлення? Які особистісні риси й особливості поведінки можуть допомогти вам досягти гарних результатів?*

2. Актуалізація опорних знань.

➤ *Які науки вивчають мовленнєву діяльність людини? Чи знайомі вам терміни «риторика», «ораторське мистецтво», «красномовство»?*

3. Оголошення теми уроку й очікуваних результатів.

Сьогодні ми розпочинаємо вивчення факультативного курсу «Основи риторики». Насамперед познайомимося з основними термінами й розглянемо взаємозв'язок риторики з іншими суспільно-гуманітарними науками, розпочнемо роботу над вдосконаленням навичок монологічного й діалогічного мовлення, критичного мислення й творчих здібностей, аргументації та активного слухання. Також ми матимемо змогу переконатися, що значну роль у спілкуванні відіграє емоційний інтелект особистості. І нарешті, що стосується довгострокових очікуваних результатів, маю сподівання, що заняття риториною допоможуть вам сформуванню відповідальне ставлення до власної мовленнєвої поведінки як у професійній діяльності, так і в приватному житті.

4. Вивчення нового матеріалу

Риторика (грецьк.) – практично спрямована філологічна дисципліна, що вивчає особливості переконуючої публічної комунікації. Синонімічними поняттями є «риторика», «ораторське мистецтво», «красномовство».

➤ *Риторика – це наука чи мистецтво? Які ознаки риторики дозволяють так стверджувати? Назвіть спільне й відмінне між риториною й суміжними науками.*

філософія	логіка
лінгвістика	літературознавство

➤ ¹ Запитання (завдання) для учнів

психологія	педагогіка
етика	естетика
сценічна майстерність	соціолінгвістика
нейролінгвістика	контент-аналіз

➤ Для представників яких професій ораторські здібності є особливо значущими? Назвіть спільне й відмінне між видами професійної діяльності.

оратор	письменник
оратор	актор
оратор	учитель
оратор	політик

➤ Характерна риса риторики – універсальність. Як ви розумієте це твердження?

Безсумнівно, ефективна мисленнєво-мовленнєва діяльність є основою професіоналізму в будь-якій галузі діяльності. А ще риторика містить величезний виховний потенціал для розвитку особистості.

➤ Прокоментуйте зміст таблиці, наведіть приклади й аргументи.

Риторика розвиває в людині культуру			
мислення	мовлення	поведінки	спілкування
самостійність	правильність	ввічливість	повага до
критичність	точність	тактовність	співрозмовника,
глибину	ясність	коректність	відповідальність
гнучкість	доцільність	розкутість	за свої слова,
оперативність	виразність		управління
відкритість	емоційність		поведінкою
ерудицію	стислість		аудиторії,
			залучення
			однодумців

У ролі промовця, фактично, буває кожен із нас.

➤ Спробуйте визначити й обґрунтувати 3 основні складові, від яких залежить успіх публічного виступу.

Отже, **риторичний трикутник** має такі вершини: оратор – промова – аудиторія.

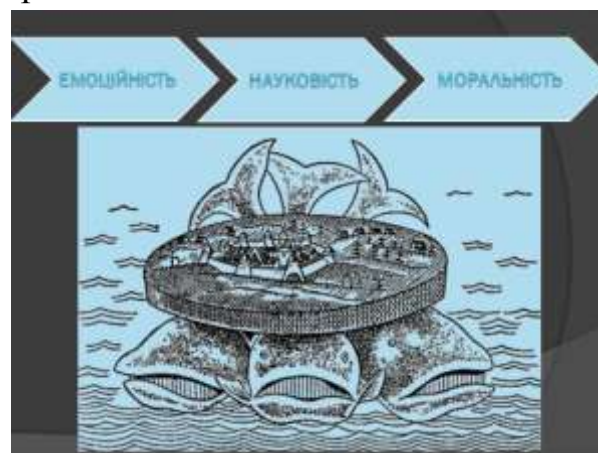

➤ Поясніть, на що потрібно звертати першочергову увагу, готуючись до публічного виступу?

Хочу зупинити вашу увагу ще на одній цитаті. Відомий давньоримський оратор Квінтіліан зазначав: «Хочеш бути гарним оратором – стань спочатку гарною людиною».

➤ Яке значення мають особистісні риси в риторичній діяльності особистості?

Давні греки вважали, що риторика тримається на трьох китах, ім'я яким емоційність, науковість, моральність.

Можливо, раніше чи сьогодні подумки ви поставили собі питання, чи маєте здібності гарного промовця. Відповідь на нього для всіх поколінь дав давньоримський оратор Цицерон: «Поетами народжуються, ораторами стають».

Вивчення історії та теорії риторики, виконання практичних вправ – вірний шлях до формування власної риторичної компетентності. Відтак надалі не забуваємо про **золоті правила риторики:**

- ⊙ висловлюємося всі,
- ⊙ говоримо зрозуміло й лаконічно,
- ⊙ вміємо слухати,
- ⊙ поважаємо інші думки.

Кажуть, що початок пізнання – здивування. Чим ми будемо займатися на уроках риторики?

⊙ По-перше, познайомимося з розділами: історія риторики, теорія риторики, практична риторика.

⊙ По-друге, «сторінки» сучасної риторики писатимемо самі, тобто будемо створювати риторичні портфоліо, презентації, наочність тощо, вести робочі зошити, тому що єдиного підручника з риторики для учнів старших класів, яким можна було б скористатись, поки що не існує.

⊙ Одним із найважливіших етапів уроку відсьогодні стане мовленнєва розминка, під час якої по черзі, ланцюжком висловлюються всі учні. Сьогодні такою розминкою ми завершуємо роботу. Про важливість першого враження ми в подальшому будемо говорити детально. Поки що констатуємо: перше враження не можна справити вдруге.

➤ *Якими є ваші перші враження й очікування від курсу «Риторика»?*

/Під час мовленнєвої розминки лаконічно висловлюються всі учні/

Домашнє завдання (на вибір)

➤ *Дайте розгорнуту відповідь на запитання «Чи потрібна риторика особисто мені? Чому?»*

➤ *Підготуйте промову-повідомлення про давньогрецьку риторичку та її найвідоміших представників (Горгій, Лісій, Перикл, Платон, Сократ, Аристотель, Демосфен).*

➤ *Створіть відео- чи мультимедійну рекламу риторичку як навчального курсу.*

Відповідальні за випуск:

Яценко О.В. – Директор Департаменту освіти Вінницької міської ради
Москальчук Н.І. – завідувач комунальної установи «Міський методичний кабінет»

Редакційна колегія:

Воловодівська Ж.О. – методист з практичної психології та соціальної роботи
Дрозд Т.М. – методист з навчальних дисциплін
Зима Л.Т. – методист з початкового навчання
Любчак І.О. – методист з навчальних дисциплін
Нарольська К.В. – методист з бібліотечних фондів

Комп'ютерна верстка:

Нарольська К.В. – методист з бібліотечних фондів